

Факултет Филолошки

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких наука

Број захтева: 2187/1

Датум: 07. 10. 2010.

ЗАХТЕВ**за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији**

Молимо да, сходно члану 46. ст.5. тач. 4. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", број 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

ЗОРИЦЕ Слободан ВИТИЋ

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

ЗОРИЦА Слободан ВИТИЋ

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под називом:

„’Житије светог Панкратија Тавроменијског’ у српској рукописној традицији“

из научне области:

Универзитет је дана 05. 04. 2005. својим актом под бројем 19/26 дао сагласност на предлог теме

докторске дисертације која је гласила:

„’Житије светог Панкратија Тавроменијског’ у српској рукописној традицији“

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

ЗОРИЦА Слободан ВИТИЋ

(име, име једног од родитеља и презиме)

Образована је на седници одржаној 26. 05. 2010. , одлуком Факултета под бр. 1200/1 , у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област
1. др Томислав Јовановић	ред. проф.	књижевност
2. др Љиљана Јухас-Георгијевска	ред. проф.	књижевност
3. др Светлана Томин	ван. проф.	књижевност

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 29. 09. 2010. године.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-начног већа факултета о усвајању извештаја .
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

Проф. др Слободан Грубачић

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће на седници одржаној 29. септембра 2010. године, донело је

ОДЛУКУ

Прихвата се с позитивном оценом извештај Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Зорица Витић предала под насловом: "'Житије светог Панкратија Тавроменијског' у српској рукописној традицији".

У Комисију за одбрану именују се:

1. др Томислав Јовановић, ред. проф.
2. др Љиљана Јухас-Георгијевска, ред. проф.
3. др Светлана Томин, ван. проф.

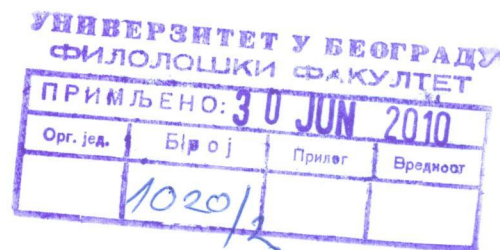
Доставити:

- Именованом-ој,
- Комисији,
- Одсеку за опште и правне послове,
- Архиви.

ДЕКАН
ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

Проф. др Слободан Грубачић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Као чланови комисије за преглед и оцену докторске дисертације мр Зорице Витић, изабрани на седници Наставно-научног већа Филолошког факултета 24. маја 2010. године, подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Мр Зорица Витић предала је докторску дисертацију под насловом „*Житије светог Панкратија Тавроменијског*“ у српској рукописној традицији која је обима 479 страна и састоји се од пет основних делова: *Житије светог Панкратија Тавроменијског* и његов словенски превод (6-101), Књижевноуметничке карактеристике *Житија св. Панкратија* (102-188), Литература (189-202), Издање *Житија св. Панкратија* према српским преписима (203-467), Илустрације (468-477).

Први део дисертације обухвата девет поглавља у којима се разматра више важних поставки на основу којих се *Житије светог Панкратија* смешта у словенску рукописну традицију и анализира однос превода према грчком изворнику. Полазећи од првих помена, времена настанка и аутора *Житија*, изnose се основне чињенице које ово дело предочавају истовремено као једно у дугом низу хагиографских остварења византијске књижевности и као врло битно у развоју житијног жанра. *Житије* је написао свети Евагрије највероватније крајем VIII века у грчкој средини острва Сицилије посвећујући га светом Панкратију, врсном ученику светог апостола Петра. Не тако разграната литература о питању времена настанка

дела и његовом аутору говори о бројним препрекама и немогућностима да се тачније утврде што ближа сазнања. Стога се пред кандидаткињом нашао доста непроходно проницање у Евагријеву епоху. Оно је водило не само кроз постојећу оскудну литературу, него још непосредније преко праћења трагова у другим делима западне и источне средњовековне књижевности који су допринели назирању иоле ухватљивих података о пишком животу. Особита пажња у раду посвећена је преводиоцу на словенски језик Јовану Презвитеру, који је по мишљењу З. Витић превео *Житије* почетком XI века у Охридском крају. Он је оставио значајан поговор о свом ширем преводилачком раду.

Почев од најстаријег, али несачуваног, помена словенског преписа *Житија светог Панкратија* из 1142. године, који се налазио у светогорском манастиру Ксилургу, па преко два српска преписа, настала у Хиландару током XIII и XIV века, подробно се прати њихово текстолошко стање. Треба нагласити да постоји још један, рускословенски, препис с краја XVII века, коме је као предлошак највероватније послужио српски хиландарски препис из XIV века и који овде није узиман у ближе разматрање с обзиром на тему дисертације. Како је ово *Житије* знатног обима, кандидаткиња је упорним и помним сагледавањем дошла до великог обиља лексичких разлика међу преписима. Настојање преписивача Михе да у свом препису из XIV века исправи поједина нејасна места која је затекао у старијем предлошку из XIII века, довело је до неке врсте његовог редакторског приступа читавом раду. Померања текста ове врсте у млађем препису дала су драгоцену језичку подлогу коју је З. Витић искористила до танчина најпре уочавајући а затим вишеструко анализирајући другачије склопове, различитенија и лексичку грађу. Притом су навођене грчке паралеле да би се видео што дубљи однос рада преводиоца и каснијих преписивача са свим изменама које су уношене. Међу постојећим разликама запажена је посебна категорија која представља грешке у преписима. Детаљним увидом у сачуване српскословенске преписе *Житија светог Панкратија* и њиховим поређењем са једним од грчких преписа ушло се у разрешавање неразумљивих места превода и указано на њихово исправно значење. Истовремено је сачињен преглед како писарских грешака, тако

и много сложеније откривање места са замућеним значењем, која је очигледно направио још преводилац на словенски језик.

Богатство лексики *Житија светог Панкратија* у словенском преводу дало је кандидаткињи повода да се позабави њеним вишезначним одликама. Неколико одељака рада захвата речи досад незабележене у речницима, затим грецизме потврђене у речницима, лексику карактеристичну за *Супрасаљски зборник*, речи непотврђене у канонским споменицима и напokon речи потврђене у речницима, али у другом значењу. Овако разрађен приступ проучавању лексики *Житија светог Панкратија* указује на нова сазнања и проширења опсега речи које су потврђене у српскословенском, али и у другим словенским језицима старословенске редакције.

Преводиочева техника нарочито је занимала З. Витић те ју је проучавала кроз појаве и поступке који прате грчки изворник и посебно оне у којима се знатно одступало. Лакуне у преводу представљале су довољно загонетна места да се на њима задржи у мери потребној за извођење закључака и понекад претпоставки о разлозима зашто је дошло до њих. Мада је тешко увек одредити узрок појаве појединих лакуна, као могућа решења налазимо мишљење да је до њих могло доћи било „недостацима грчког предлошка“, „преводиочевом непажњом“, „пропустима“, или „оштећењима насталим у старијим, несачуваним словенским преписима“. Насупрот оваквих појава, срећу се не тако бројна проширења. Да би се преводиочев поступак што боље одредио, праћен је његов однос према грчком тексту. Запажена је његова основна одлика да у великој мери преводи дословно. Уз такву преовлађујућу особину, открила су се и нека трагалачка опредељења преводиоца у којима је долазио до нових решења, пре свега синонимски варирајући грецизме и одговарајуће словенске речи. Навођењем таквих напоредних места на српскословенском и грчком показана је очигледност преводиочевог истанчаног поступка. Његов труд исказао се у изналажењу словенских назива реалија везаних за поједине паганске обреде, за богослужење, црквене књиге, сасуде, хришћански обед, свештеничке одежде и ратничку опрему.

Преласком на друго поглавље рада, З. Витић нашироко ствара простор за проучавање књижевноуметничких карактеристика *Житија светог Панкратија*. Најпре је прегледно и језгровито изложена садржина овог жанровски врло слоје-

витог дела са обиљем јунака, живим, узбудљивим и драматичним сценама у којима се дочарава живот на Сицилији у временима када увелико трају пагански обичаји и када први хришћански мисионари започињу са проповедањем Христове вере. Потом се залази у питања структуре *Житија* и главних аспеката уобличавања светитељског лика. Необично велики обим грађе коју Евагрије захвата захтевао је посебан кључ за савладавање и изналажење својеврсне композиције. Притом се догађаји прате кроз садашње приповедачко време омеђено Панкратијевим животом, али се такође прибегава ретроспекцији и посеже за антиципацијом. Наративна сложеност *Житија* почива на зналачком пишчевом приповедању, затим смењивању приповедача, уверљивим дијалозима и уметању делова који поджанровски чине вешто уклопљен мозаик изведен од реторски интонираних проповеди, поука, молитви, плачева, посланица и приповедачки раскошно изложених чуда. Активно присуство демона и анђела у *Житију* навело је кандидаткињу да им посвети засебно поглавље у коме је сагледала простор фантастике уткан у неизбежне пишчеве приказе оностраног и чудесног. Постојана поређења Панкратија са Мојсијем као непролазним старозаветним узором разматрају се посебно у раду уз анализу места са таквим паралелама. Посебност *Житија светог Панкратија* представља уношење једног другог житија, светог Таура, у коме се излаже његов легендарни живот као оснивача епископског средишта Таормине. Била је то истовремено прилика да се још целовитије истражи композициона структура и жанровско устројство *Житија светог Панкратија*.

У закључку се осврће на најважније резулате рада. Кандидат према свему проученом сматра да би ово житије могло да се одреди као легендарна повест са житијним одликама. После навођења списка литературе долази као логичан свод додаток дисертацији у коме је приређен текст издања *Житија светог Панкратија*. За основу је узет старији српски препис из XIII века. Како је он непотпуно сачуван, недостајући делови употпуњени су према млађем хиландарском препису. Поред праћења ова два преписа, српскословенски текст упоређен је са једним грчким преписом. Све међусобне разлике донете су испод основног текста уз најнужније коментаре којима се указује о чему је реч, да нешто недостаје, да је додато, да је грешка, да је исправно, исписано изнад реда, исписано на маргини, накнадно

додато, поновљено, да је друга рука, или киноварни иницијал. Овако подробним предочавањем текста најстаријег српског преписа *Житија светог Панкратија* успостављен је његов јасан положај према млађем препису и грчком изворнику, чиме је у потпуности припремљено за будуће издање.

Дисертација мр Зорице Витић „*Житије светог Панкратија Тавроменијског*“ у *српској рукописној традицији* представља замашан истраживачки искорак у проучавању овог дела. Остварени резултати указују на широко заснован методолошки приступ којим се кретало током читавог пређеног пута, а очигледност као мерило научног поступка потврђује достигнути степен трагачке поузданости.

На основу свега реченог предлажемо да Веће Филолошког факултета прихвати докторску дисертацију мр Зорице Витић „*Житије светог Панкратија Тавроменијског*“ у *српској рукописној традицији* и кандидаткињу позове на усмену одбрану.

У Београду, 5. јуна 2010.

Чланови Комисије:

др Томислав Јовановић, ред. проф.

др Љиљана Јухас-Георгиевска, ред. проф.

др Светлана Томин, ванр. проф.